

ANOREKTÁLNÍ LÉKOVÉ FORMY

ÚVOD

Anorektální lékové formy (tj. aplikované do konečníku) patří neodmyslitelně ke každodennímu provozu lékárny. Bývá požadován jejich diskretní výdej a často bez velkých slov mizí v pacientově tašce.

Z anatomického hlediska konečník dělíme na rektum (asi 15 cm dlouhý poslední úsek střeva) a řitní kanál (cca čtyřicetimetřový), který vyúsťuje do řitního otvoru (anus). Na tomto místě se nachází okrouhlý vnitřní svěrač tvořený hladkou svalovinou, překrytý vnějším svěračem ze svaloviny příčně pruhované. Při uzavírání konečníku spolupůsobí ještě náplň a těsnost, resp. propustnost cévního řečiště (hemoroidální pleteně) pro kapaliny a plyny. Podle terapeutického záměru se pak rozlišují lékové formy určené k aplikaci *anální* nebo *rektální*.

RYCHLÉ ŘEŠENÍ FEBRILNÍCH KŘEČÍ A EPILEPSIE

V případech těchto obtíží se aplikují tzv. *rektoly*, resp. *mikroklyzmata*. Jde o jednorázové tuby, obsahující 2–5 ml vodného nebo olejového roztoku, často užívané v pediatrii. Kvůli ochraně polyethylenových nádobek před světlem, vzduchem a vlhkostí jsou některá mikroklyzmata zavařená do hliníkové folie (např. *Diazepam Desitin rectal tube*), kterou je třeba bezprostředně před použitím odstranit. U jiných přípravků je nutné před prvním užitím propíchnout trnem v uzávěru konec aplikační rourky. Přiložená rektální kanyla se dospělým zavádí do konečníku v celé délce, u malých dětí asi do poloviny, přičemž její předchozí navlhčení či potření vazelinou usnadní zasunutí. Posléze se celý obsah klyzmatu rychlým stisknutím vyprázdní. Nádobka musí zůstat stlačená i při vytažení, aby se zabránilo zpětnému nasátí léčiva. Dospělí by neměli reflektovat na následné nucení ke stolici, u kojenců a malých dětí se doporučuje po skončení aplikace podržet u sebe pár minut půlky zadečku.

Robert Jirásek Edukafarm, Praha

Individuální poradenská činnost v lékárnách nabývá stále více na významu. Důvodem pro to je jednak rostoucí informovanost klientely, ale také zřejmá tendence nenavštěvovat lékaře při běžných a nezávažných zdravotních potížích. Na instrukcích týkajících se správné aplikace té či oné lékové formy pak závisí úspěšnost léčby.

„VELKÁ“ KLYZMATA

Tímto pojmem rozumíme přípravky v rozmezí objemu 50–200 ml (např. *Yal rect sol*, *Asacol enema* aj.). Jejich obsah se musí nejprve zahřát ve vodní lázni na teplotu těla, aby nadměrně nedráždil střevní sliznici; suspenze je nutné před použitím protřepat. Podávání klyzmatu má probíhat pomalu. Zatímco nádobky ve tvaru „tahací harmoniky“ se stlačují rovnoměrně, lahvičky se tisknou naráz. Většinou se nepodaří vyprázdnit nádobku kompletně, což je zohledněno v množství obsahu. Některé přípravky jsou zajištěny ventilem. U ostatních také platí vytáhnout po použití prázdnou stlačenou nádobku.

GUMOVÁ HRUŠKA A IRIGÁTOR

K aplikaci magistraliter připravených klyzmat slouží *klystýrové stříkačky*. *Gumový balonek* ve tvaru hrušky pojme podle velikosti různá množství tekutiny. Před aplikací tzv. léčebného klyzmatu se vyžaduje vyprázdnění střev, po aplikaci pak setrvání vleže cca 30 min. Tak zvaná očištná klyzmata (nálevy) o objemu 500–2000 ml se podávají pomocí irigátoru (svlažovače), např. v rámci předoperační přípravy.

PĚNY, MASTI A KRÉMY

Pro delší lokální účinek jsou některá léčiva aplikována jako emulze o/v ve formě pěny. Nádobku je třeba předem silně protřepat, výhodou je možnost aplikace pěny i vstoje.

Často jsou v anální oblasti používány různé masti a krémy. Aplikují se buď zevně na konečník nebo přibaleným na tubu našroubovatelným aplikátorem do řitního kanálu (např. *Dobexil H mast*, *Mastu S mast*, *Procto-glyvenol krém* aj.). Aplikátor je vhodné před použitím i po použití omýt horkou vodou.

REKTÁLNÍ ČÍPKY A KAPSLE

Díky relativně nekomplikovanému způsobu podání patří k vyhledávaným lékovým formám zejména v pediatrii. Čípky dělíme na ty s účinkem místním (např. *Dobexil H supp*) a s působením celkovým (např. *Ben-u-ron 125 mg*, *Me-*

xalen supp 500 mg, *Panadol Baby* nebo *Junior supp*, aj.). Jsou připravené z kakaového másla nebo neutrálního tuku, tají při teplotě těla; musí být uchovávány do 25 °C, na což je dobré myslet např. při cestování. Pro teplejší oblasti existuje alternativa čípků na bázi makrogolů, které při teplotě 37 °C tají jen málo, ale přesto se rozpouštějí v rektální tekutině. Proto je radno navlhčit tyto čípky bezprostředně před zavedením vodou. U dospělých někdy existují jisté hygienicko-estetické zábrany před aplikací čípků. V případě nutnosti podat jen polovinu čípku – dělí se nejlépe pomocí zahřátého nože zásadně podélně (platí zejména pro suspenzní čípky).

Čípky z kakaového másla a neutrálního tuku se doporučuje před zasunutím ohřát krátkým podržením v ruce. Systémově působící čípky (např. *Rectodelt 100 supp*) se zavádějí hlouběji do rekta (tj. za svěrač), lokálně působící čípky jen do řitního kanálu.

Měkké želatinové rektální kapsle jsou zatím předepisovány ojedinelé (např. prednisonol v olejové suspenzi).

Pro všechny rektální přípravky platí, že se mají užívat po defekaci a pokud možno před uložením ke spánku, aby byl zajištěn jejich optimální účinek. Je však třeba zabránit potřísnění osobního a ložního prádla.

ZÁSADY APLIKACE

Před aplikací rektálních přípravků navštívte toaletu.

- Klyzmata o velkém objemu předeřhřát na 37°C, suspenze protřepat, obsah lahvičky (tuby) promnout.
- Rektální kanylu u dospělých zasunout celou, u dětí jen z poloviny do konečníku, napřed ji navlhčit nebo potřit neutrálním krémem.
- Mikroklyzmata vyprázdnit naráz, makroklyzmata pomalu.
- Prázdné nádobky vytahovat stlačené.
- Nádobky s hnacím plynem k tvorbě rektální pěny silně protřepat a podat přímo nebo aplikátorem.
- Masti bez aplikátoru užívat jen lokálně na konečník.
- Čípky z kakaového másla a neutrálního tuku uchovávat při teplotě do 25 °C; před zavedením podržet chvíli v ruce, dělit na polovinu zásadně podélně.
- Makrogolové čípky chránit před vlhkostí, ale před zasunutím navlhčit trochou vody.
- Čípky s místním účinkem zavést jen do řitního kanálu, pro systémový účinek je třeba zasunout hlouběji do rekta (za svěrač).

Literatura

1. Wartenberg F. Richtig anwenden: Anorektale Zubereitungen. *PTAheute* 2009;23:58–61.
2. Dohnány L. *Konečníkové choroby*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1954.

Hemoroidy?

DOBEXIL® H

k ošetření hemoroidů

- moderní léčivé látky
- rychlé mírnění obtíží
- přijatelná cena
- mast nebo čípky
- k rektálnímu podání

Humánní léčivý přípravek. Čtěte pečlivě příbalovou informaci.

V případě výskytu nežádoucích účinků se poraďte se svým lékařem nebo lékárníkem.

VALEANT
Pharmaceuticals International

Valeant Czech Pharma s.r.o.
Truhlářská 1103-1104/13-15, 110 00 Praha 1
tel.: 221 434 111, fax 221 434 214, www.valeant.com